

תפסיר רס"ג

כה א) ת'ם קאל אללה למוסי'.
 פי טור סיני תפלימא: ב) מר
 בני אסראיל וקל להם. אדא
 דכ'לתם אלי אלבלד אלדי
 אנא מעטיכם. פעטלו אלארץ
 עטלה ללה: ג) אן תכון סת סנין
 תזרע ציעתך. וסת סנין תרפק
 פרמך. ותגמע ג'לתהא: ד) ופי
 אלסנה אלסאפעח עטלה
 לאלארץ. הי סבת ללה
 (י"נ: עטלה הי סבת ללה. והי
 סבת אלארץ). לא תזרע

גדג לנחת שבת ושני וחמישי בהר סיני

כה וידבר יהוה אל-
 משה בהר סיני לאמר:
 ומליל יי עם משה. בטורא דסיני למימר:
דבר אל-בני ישראל
ואמרת אליהם כי תבאו
אל-הארץ אשר אני נתן
לכם ושבתה הארץ שבת
ליהוה: מליל. עם בני ישראל ותימר

להון. ארי תיעלון לארעא. דאנא יהיב לכון. ותשמיט ארעא.
 שמתא קדם יי: **שש שנים תזרע שדך ושש**
שנים תזמר פרמך ואספת את-תבואתה: שית
 שנין תזרע חקלך. ושית שנין תכסח פרמך. ותכנוש ית עללתה:
ובשנה השביעת שבת שבתון יהיה לארץ
שבת ליהוה שדך לא תזרע וכרמך לא
תזמר: ובשתא שביעיתא. נח שמתא יהי לארעא.

— כס"י —

במשנה תורה, למדנו שכללותיה ופרטותיה
 בלן נאמרו מסיני, ובא הכתוב ולמד כאן על
 כל דבור שנדר למושה שמסיני היו כלם
 כללותיהן ודקדוקיהן, וקורו ונשנו בערבות
 מואב: **שבת לה**. לשם ה' כשם שנאמר
 בשבת בראשית: **יהיה לארץ**. לשדות
 ולכרמים: **לא תזמר**. שקוצצין ומורותיה.

פה 6 בהר סיני. מה עגן שמשח אצל הר
 סיני, והלא כל המצות נאמרו מסיני, אלא
 מה שמשח נאמרו כללותיה ופרטותיה
 ודקדוקיה מסיני, אף בלן נאמרו כללותיהן
 ודקדוקיהן מסיני, כף שנויה בתורת כהנים.
 ונראה לי שפך פרושה לפי שלא מצינו
 שמת קרקעות שנשנית בערבות מואב

תפסיר רס"ג

צ'יעתך. ולא תרפק כרמך: (ה) וכלף זרעך פלא תחצודה. ואלפראד מן ענבך פלא תקטפה. לאנהא סנה' עטלה לאלארץ: (ו) וליכון מא יגבת מן אלארץ' אלמעטלה לכם מאפלא. לך ולעבדך ולאמתך. ולאגירך ולציפך. אלמקימין מעך: (ז) ולבהאימך. ולאלוחש אלדי' פי ארצך. תכון גמיע

דתשמיט קדם יי. חקלך לא תזרע. וכרמך לא תכסח: ה את ספיח קצירך לא תקצור ואת-ענבי נזירך לא תבצר שנת שבתון יהיה לארץ: ית פתי חצרך לא תחצור. וית ענבי שבקך לא תקטוף. שנת שמטתא יהי לארעא: וְהִיְתָה שַׁבַּת

הָאָרֶץ לָכֶם לְאֹכְלָהּ לָךְ וְלַעֲבָדְךָ וְלַאֲמָתְךָ וְלַשְׂכִּירְךָ וְלַתּוֹשְׁבֵי הָאָרֶץ עִמָּךְ: וְתִהְיֶה שְׁמִיטַת אֲרָעָא לְכוֹן לְמִיכַל. לָךְ וְלַעֲבָדְךָ וְלַאֲמָתְךָ. וְלַאֲגִירְךָ וְלַתּוֹתְבֵיךָ: דְדִירִין עִמָּךְ: וְלִבְהֵמֹתְךָ וְלַחֲיָה אֲשֶׁר בְּאֲרָצְךָ תִּהְיֶה כָּל-תְּבוּאָתָהּ לְאֹכֹל: וְלִבְעִירְךָ. וְלַחֲיָתָא דְבֵאֲרָעָךְ.

— כס"י —

שנים בה, אתה ושכירך ותושבך: שַׁבַּת הָאָרֶץ לָכֶם לְאֹכְלָהּ. מן השבות אתה אוכל, ואי אתה אוכל מן השמור: לָךְ וְלַעֲבָדְךָ וְלַאֲמָתְךָ. לפי שנאמר (שמות כג יא) ואכלו אביוני עמך, יכול יהיו אסורים באכילה לעשירים, תלמוד לומר לך ולעבדך ולאמתך, הרי בעלים ועבדים ושפחות אמורים כאן: וְלַשְׂכִּירְךָ וְלַתּוֹשְׁבֵיךָ. אף הגוים: וְלִבְהֵמֹתְךָ וְלַחֲיָה. אם תיה אוכלת בהמה לא כל שכן, שמונותיה עליך, מה תלמוד לומר ולבהמותך, מקיש בהמה לחיה, כל זמן שחיה אוכלת מן השדה האכל

ותרגומו לא תכסח, ודומה לו (ישעי' לג יב) קוצים פסוקים, (תכ"ס פ י) שרפה באש פסוקה: כֵּאתָ סְפִיחַ קִצִּירְךָ. אפלו לא זרענה והיא צמחה מן הזרע שנפל בה בעת הקציר, הוא קרוי ספיח: לֹא תִקְצֹר. להיות מחזיק בו בשאר קציר, אלא הפקר יהיה לכל: נְזִירְךָ. שהנורת והפרשת בני אדם מהם ולא הפקרתם: לֹא תִבְצֹר. אותם אינך בוצר, אלא מן המפקר: וְהִיְתָה שַׁבַּת הָאָרֶץ וגו'. אף על פי שאסרתים עליך, לא באכילה ולא בהנאה אסרתים, אלא שלא תנהוג בהם כבעל הבית, אלא הכל יהיו

זולק הרקדוק: ה ואת ענבי. דגש הנו"ן לתפארת (מהר"ב):

תפסיר רס"ג

ג'לתהא מאפלא: ח) ת'ם אחץ סבע סנין עטלה. ודיאלך אלסבע אלסנין סבע מראר. פיציר גמלה דיאלך תסעה וארבעין סנה: ט) ואצרב בבוק מגלב. פי אליום אלעאשר מן אלשהר אלסאבע, והו יום אלג'פראן. אצרבן פיה באלבוק פי גמיע בלאדכם: י) וקדסו הד'ה סנה' אלסטלאק.

תְּהִי כָּל עֲלֻלַתָּהּ לְמִיכַל: ס

וּסְפַרְתָּ לָךְ שִׁבְעַת שַׁבָּתוֹת שָׁנִים שִׁבְעַת שָׁנִים שִׁבְעַת פְּעָמִים וְהָיוּ לָךְ יְמֵי שִׁבְעַת שַׁבָּתוֹת הַשָּׁנִים תְּשַׁע וָאַרְבָּעִים שָׁנָה: וְתִמְנִי לָךְ שִׁבְעַת שְׁמֹטָן דְּשָׁנִין. שִׁבְעַת שָׁנִין שִׁבְעַת זְמַנִּין. וְיִהְיוּ לָךְ יְמֵי שִׁבְעַת שְׁמֹטָן דְּשָׁנִין, אַרְבָּעִין

וְתִשַׁע שָׁנִין: ט' וְהִעְבַּרְתָּ שׁוֹפָר תְּרוּעָה בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בַּעֲשׂוֹר לַחֹדֶשׁ בְּיוֹם הַכְּפָרִים תִּעְבְּרוּ שׁוֹפָר בְּכָל אֲרָצְכֶם: וְתַעֲבֵר. שׁוֹפָר יִבְבֵּא בִּירְחֵא שְׁבִיעָאָה. בַּעֲשָׂרָא לִירְחֵא. בְּיוֹמָא דְּכַפּוּרֵיא, תַּעֲבְרוּן שׁוֹפָרָא בְּכָל אֲרָעֲכוּן: וְקִדְשַׁתֶּם אֶת שְׁנַת הַחֲמִשִּׁים שָׁנָה וְקִרְאתֶם דְּרוֹר בְּאַרְצְן לְכָל-יֹשְׁבֵיהָ יוֹבֵל הוּא תְּהִיָּה

רס"י

ממשמע שנאמר ביום הכפורים איני יודע שהיא בעשור לחדש, אם כן למה נאמר בעשור לחדש, אלא לומר לך תקיעת עשור לחדש דוחה שבת בכל ארצכם, ואין תקיעת ראש השנה דוחה שבת בכל ארצכם, אלא בבית דין בלבד: וקדשתם. בכניסתה מקדשין אותה בבית דין ואומרים מקדשת השנה: וקראתם דרור. לעבדים, בין נרצע, בין שלא כלו לו שש שנים משונמכר. אמר ר' יהודה מהו לשון דרור, כמדעיר בדין וקראתם דרור, ומסחר בכל מדינה וכו', שדר בכל מקום שהוא רוצה ואינו ברשות אחרים:

לבהמתך מן הבית, בלה לחיה מן השדה בלה לבהמתך מן הבית: ח שבת שנים. שמתות שנים. יכול יעשה שבע שנים וצופות שמטה ויעשה יובל אחריהם, תלמוד לומר שבע שנים שבע פעמים, הוי אומר כל שמטה ושמטה בזמנה: ויהיו לך ימי שבע וכו'. מגיד לך שאף על פי שלא עשית שמטות עשה יובל לסוף ארבעים ותשע שנה, ופשוטו שלמקרא יעלה לך חשבון שנות השמטות למספר ארבעים ותשע: ט והעברת. לשון (שמות לו ו) ויעבירו קול במחנה, לשון הכרזה: ביום הכפורים.

תפסיר רס"ג

ונאדו בעתק פי אלבלד לגמיע
 אהלה. פתפון לכם אטלאקא.
 ירגע פיהא כל אמר אלי חוזה
 ואלי עשירתה: יא) ומן שרוט
 הדיה סנה' אלאטלאק סנה'
 אלכ'מסין. אן לא תזרעו פיהא.
 ולא תחצדו כלפיהא. ולא
 תקטפו פראדהא: יב) לאנהא
 סנה' אטלאק. תפון לכם
 מקדסה. ומן אלצחרא.
 תאכלו ג'לתהא מבאחא:
 ג) ופי הדיה סנה' אלאטלאק.

לְכֶם וּשְׁבַתֶם אִישׁ אֶל-

אֶחָזְתּוֹ וְאִישׁ אֶל-מִשְׁפַּחְתּוֹ

תָּשׁוּבוּ: וּתְקַדְּשׁוּן. יַת שְׁנַת

חֲמִשִּׁין שָׁנִין. וְתִקְרוּן חִירוֹתָא. בְּאַרְעָא

לְכָל יַתְבָּהָא. יוֹבְלָא הִיא תְּהִי לְכוּן.

וּתְתוּבוּן. גְּבַר לְאַחֲסָנְתִּיהָ. וּגְבַר

לְזֹרְעִיתִיהָ תְּתוּבוּן: יז) יוֹבֵל

הוּא שְׁנַת הַחֲמִשִּׁים שָׁנָה

תְּהִיָּה לָכֶם לֹא תִזְרְעוּ וְלֹא

תִּקְצְרוּ אֶת-סְפִיחֶיהָ וְלֹא תִבְצְרוּ אֶת-נֹזְרֶיהָ:

יוֹבְלָא הִיא. שְׁנַת. חֲמִשִּׁין שָׁנִין תְּהִי לְכוּן. לֹא תִזְרְעוּן.

וְלֹא תִחְצְדוּן יַת כְּתֵהָא. וְלֹא תִקְטְפוּן יַת שְׁבַקְהָא: יח) כִּי יוֹבֵל

הוּא קֹדֶשׁ תְּהִיָּה לָכֶם מִן-הַשָּׂדֶה תֹּאכְלוּ אֶת-

תְּבוּאָתֶיהָ: אַרְי יוֹבְלָא הִיא. קוּדְשָׁא תְּהִי לְכוּן. מִן חֻקְהָא.

תִּיכְלוּן יַת עֲלִלְתָהּ: יט) בְּשָׁנַת הַיּוֹבֵל הַזֹּאת

— רס"ד —

בוצר אתה מן המפקדים, כשם שנאמר
 בשביעית כף נאמר ביובל, נמצאו שתי שנים
 קדושות סמוכות זו לזו, שנת ארבעים ותשע
 שמשנה ושנת החמשים יובל: יז קדש תהיה
 לכם. תופסת דמיה כהקדש. יכול תצא היא
 לחלין, תלמוד לומר תהיה, בהיותה תהא:
 מן השדה תאכלו. על ידי השדה אתה
 אוכל מן הבית, שאם כלה לחיה מן השדה
 אתה צריך לבער מן הבית, כשם שנאמר

יובל הוא. שנה זאת מבדלת משאר שנים
 בנקיבת שם לה לבדה. ומדה שמה, יובל
 שמה, על שם תקיעת שופר: ושבתם איש
 אל אחזתו. שהשדות חוזרות לבעליהן:
 ואיש אל משפחתו תשובו. לרבות את
 הנרצע: יח יובל הוא שנת החמשים שנה.
 מה תלמוד לומר, לפי שנאמר וקדשתם וגו',
 כדאיתא בראש השנה (טז) ובתורת כהנים:
 את נזריה. את הענבים המשמרים. אבל
 זולק הדקרוק: יט מן השדה. הה"א באזלא בכל התיגאן:

תפסיר רס"ג

ירגע כל אמר אלי חוזה:
(יד) ואדיא בעת ביצא
לצאחבד. או אבתעת מנה.
פלא יג'בן כל ואחד אכיאה:
(טו) באחצא סנין מן בעד סנה
אלאטלאה. תשתרי מן צאחבד.
ובאחצא סני ג'לתהא יביעד
(הו: טז) פעלי קדר כתרת

תִּשְׁבוּ אִישׁ אֶל-אֶחָזְתּוֹ:
בְּשִׁתָּא דְיֹבְלָא הָדָא. תְּתוּבוּן. גְּבַר
לְאֶחְסָנְתִּיהּ: (שע) וְכִי-תִמְכְּרוּ
מִמֶּכֶר לְעַמִּיתְךָ אוֹ קָנָה
מִיַּד עַמִּיתְךָ אֶל-תּוֹנוֹ אִישׁ
אֶת אָחִיו: וְאֵרִי תוֹבִין זְבִינִין
לְחֶבְרָךְ. אוֹ תוֹבוֹן מִיַּד חֶבְרָךְ. לָא תּוֹנוֹן

גְּבַר יֵת אַחוּהִי: טז בְּמִסְפַּר שָׁנִים אַחַר הַיּוֹבֵל תִּקְנֶה
מֵאֵת עַמִּיתְךָ בְּמִסְפַּר שָׁנֵי-תְבוּאֹת יִמְכַר-לָךְ:
בְּמִנֵּין שְׁנֵיָא בְּתַר יוֹבְלָא. תּוֹבוֹן מִן חֶבְרָךְ. בְּמִנֵּין שְׁנֵי עַלְלַתָּא יְזִבִין
לָךְ: טז לְפִי | רַב הַשָּׁנִים תִּרְבֶּה מְקַנְתּוֹ וּלְפִי
מַעֲט הַשָּׁנִים תִּמְעִיט מְקַנְתּוֹ כִּי מִסְפַּר

— רס"ג —

סופו להחזירה לו בשנת היובל. ואם יש
שנים מועטות וזה מוכרה בדרמים יקרים הרי
נתאנה לוקח, ואם יש שנים מרבות ואכל
מקנה תבואות הרבה ולקחה בדרמים מועטים
הרי נתאנה מוכר, לפיכך צריך לקנותה לפי
הזמן. וזהו שנאמר במספר שני תבואות
ימכר לך, לפי מנין שני התבואות שתהא
עומדת ביד הלוקח תמפור לו. ורבותינו
דרשו מכאן, שהמוכר שדהו אינו רשאי
לגאול פחות משתי שנים, שתעמוד שתי
שנים ביד הלוקח מיום ליום, ואפלו יש שלש
תבואות באותן שתי שנים, כגון שמכרה לו
בקמותיה. ו"שני" אינו יוצא מפשוטו, כלומר
מספר שנים שלתבואות, ולא שלשדפון,
ומעוט שנים שנים: טו תרבה מקנתו.
תמכרנה ביקר: תמעט מקנתו. תמעט
בדמיה:

בשביעית כף נאמר ביובל: יג תשבו איש
אל אחזתו. והרי כבר נאמר (פסוק י)
ושבתם איש אל אחזתו, אלא לרבות המוכר
שדהו ועמד בנו וגאלה שחזרת לאביו
ביובל: יד וכי תמכרו וגוי. לפי פשוטו
כמשמעו. ועוד יש דרשה מנין כשאתה
מוכר, מוכר לישראל חברה, תלמוד לומר
וכי תמכרו ממכר לעמיתך מוכר, ומנין שאם
באת לקנות קנה מישראל חברה, תלמוד
לומר או קנה מיד עמיתך: אל תונו. זו
אונאת ממון: טו במספר שנים אחר היובל
תקנה. וזהו פשוטו לישוב מקרא על אפניו על
האונאה בא להזהיר, כשתמפור או תקנה
קרקע דע כמה שנים יש עד היובל. ולפי
השנים ותבואות השדה שהיא ראיה
לעשות ימכור המוכר ויקנה הקונה, שהרי

תפסיד רס"ג

אלסנין. יגב אן תפתיר לה
אלת'מן. ועלי קדר קלתהא.
יגוז אן תקל לה. לאנה
אנמא יביעד ג'לאת מתצאה:
(ז) ולא יגבן כל ואחד
צאחבה. וכף רבך. פאני
אללה רבכם אלמעאקב:
(ח) ואעמלו רסומי ואחפאמי
אחפצוהא ואעמלו בהא.
ואסכנו אלבלד ואת'קין בי:
(ט) תכ'רג לכם אלארץ
ת'מרהא. פתאכלוה הנייא.
ותקומון בהא ואת'קין:

תבואת הוא מכר לך: לפום
סגיות שניא. תסגי זבינוהי. ולפום
זעירות שניא. תזער זבינוהי. ארי מנין
עללתא. הוא מזבין לך: ולא
תונו איש את-עמיתו
ויראת מאלהיך כי אני
יהוה אלהיכם: ולא תונון גבר
ית חבריה. ותדחל מאלהך. ארי אנא יי
אלהכון: ועשיתם את-חקתי
ואת-משפטי תשמרו

ועשיתם אתם וישבתם על-הארץ לבטח:
ותעבדון ית קימי. וית דיני תטרונו ותעבדון יתהונו. ותתבון על ארעא
לרחצון: (שלישי) (שני כשהן מחוברות) ונתנה הארץ
פריה ואכלתם לשבע וישבתם לבטח עליה:
ותתין ארעא אבה. ותיכלון למשבע. ותתבון לרחצון עליה:

— כ"י —

יס וישבתם על הארץ לבטח. שבעון
שמטה ישראל גולים, שנאמר (ויקרא כו לד) אז
תרצה הארץ את שבתתיה ותרצת את
שבתתיה, ושבעים שנה שלגלות בכל, כנגד
שבעים שמשות שפטלו, היו: יט ונתנה
הארץ וגוי וישבתם לבטח עליה. שלא
תדאגו משנת בצורת: ואכלתם לשבע. אף
בתוך המעים תהא בו ברכה:

י וְלֹא תוֹנוּ אִישׁ אֶת עֲמִיתוֹ. כִּאֲן הוֹחִיר
עַל אוֹנְאָת דְּבָרִים, שְׁלֵא יִקְנִיט אִישׁ אֶת חֲבֵרוֹ
לֹא יִשְׂאֵנוּ עֲצָה שְׂאִינְהּ הוֹגְגַת לוֹ לְפִי דְּרָכוֹ
וְהִנְאָתוֹ שְׁלִיזְעִין. וְאִם תֵּאמֶר, מִי יוֹדֵעַ אִם
נִתְפַּוְנְתִי לְרַעָה, לְכַף נְאָמֶר וְיִרְאֵת מֵאֱלֹהֶיךָ.
הַיּוֹדֵעַ מִחֻשְׁבוֹת הוּא יוֹדֵעַ. כֹּל דְּבַר
הַמְּסוּר לְלֵב, שְׂאִין מִפִּיר אֵלֵא מִי
שְׂהַמְחֻשְׁבָּה בְּלִבּוֹ, נְאָמֶר בּוֹ וְיִרְאֵת מֵאֱלֹהֶיךָ:

זולק הדקדוק: ^ט הוא מכר לך. תיבת הוא בטפחא לא במארכה בכל התיגאן:

תפסיר רס"ג

כ) פֶּאֶן קָלְתֶם. מֵא נֹאכַל פִּי אֱלֹסְנָה אֱלֶסְאֲבַעָה. אֲדִי לֹא נִזְרַע. וְלֹא נִגְמַע גִּלְתָנָא: כֹּא) פֶּאֶמֶר בְּבִרְכָתִי לָכֶם. פִּי אֱלֹסְנָה אֱלֶסְאֲדָסָה. פֶּתַכְפִּיכֶם גִּלְתָהָא תִּלְאֲתִי סְנִינִי: כֶּב) וְאִזְרַעוּ פִּי אֱלֹסְנָה אֱלֶתִיאֲמִנָה. וְאִנְתֶם תֵּאכְלוּן מִן גִּלְתָהָא עֲתִיקָא. אֱלִי אֱלֹסְנָה אֱלֶתִיאֲסַעָה. אֱלִי מְגִי גִלְתָהָא. תֵּאכְלוּן עֲתִיקָא: כֶּג) וְאֱלֶאֱרִץ פִּלֵּא תִבְאֵע

ב וְכִי תֹאמְרוּ מִה־נֹּאכַל
בַּשָּׁנָה הַשְּׂבִיעִית הֲזֶן לֹא
נִזְרַע וְלֹא נִאָסַף אֶת־
תְּבוֹאֲתָנוּ: וְאִרִי תִימְרוּן. מֵא נִיכּוֹל
בְּשִׂתָּא שְׂבִיעִיתָא. הָא לָא נִזְרַע. וְלֹא
נִכְנוֹשׁ יֵת עֲלִלְתָנָא: כֹּא) וְצִוִּיתִי
אֶת־בְּרַכְתִּי לָכֶם בַּשָּׁנָה
הַשְּׁשִׁית וְעָשִׂתָּ אֶת־

הַתְּבוֹאָה לְשֵׁלֶשׁ הַשָּׁנִים: וְאִפְקִיד יֵת בְּרַכְתִּי לְכוּן.
בְּשִׂתָּא שְׂתִיתִיתָא. וְתַעֲבִיד יֵת עֲלִלְתָא. לְתִלַּת שָׁנִין:
כֶּב) וְזִרְעֹתֶם אֶת הַשָּׁנָה הַשְּׂמִינִת וְאִכְלֹתֶם מִן־
הַתְּבוֹאָה יִשֹּׁן עַד | הַשָּׁנָה הַתְּשִׁיעִית עַד־בּוֹא
תְּבוֹאֲתָהּ תֵּאכְלוּ יִשֹּׁן: וְתִזְרְעוּן. יֵת שְׂתָא תְּמִינִיתָא.
וְתִיכְלוּן מִן עֲלִלְתָא עֲתִיקָא. עַד שְׂתָא תְּשִׁיעִיתָא. עַד מִיעַל עֲלִלְתָהּ.
תִּיכְלוּן עֲתִיקָא: כֶּג) וְהָאֲרֶץ לֹא תִמְכַר לְעַמֹּתָת

— כֶּס"י —

הַאֲסִיף לְבֵית. וּפְעָמִים שְׁהִיְתָה צְרִיכָה
לְעִשׂוֹת לְאֲרַבַּע שָׁנִים, בְּשִׁשִׁית שְׁלֹפְנֵי
הַשְּׂמִטָּה הַשְּׂבִיעִית, שְׁהֵן בְּטִלִּין מִעֲבוּדַת
קֶרֶקַע שְׁתֵּי שָׁנִים רְצוּפוֹת הַשְּׂבִיעִית וְהַיּוֹבֵל,
וּמִקְרָא זֶה נֹאמֶר בְּשָׂאֵר הַשְּׂמִטוֹת כֵּלָן:
כֶּג) וְהָאֲרֶץ לֹא תִמְכַר. לְתֵן לֹא עַל חֲזוֹרַת
שְׁדוֹת לְבַעֲלִים בַּיּוֹבֵל, שְׁלֹא יְהִי הַלּוֹקֵחַ
כּוֹבֵשׁ: לְעַמֹּתָת. לְפִסְיָקָה, לְמִכִּירָה פְּסוּקָה
עוֹלָמִית: פִּי לִי הָאֲרֶץ. אֵל תִּרַע עֵינְךָ בַּה

כ וְלֹא נֹאסַף. אֵל הַבַּיִת: אֶת תְּבוֹאֲתָנוּ.
כֶּג) וְזֶן וּפְרוֹת הָאֵילָן וְסִפְיָחִין הַבָּאִים
מֵאֲלֵיהֶם: כֹּא) לְשֵׁלֶשׁ הַשָּׁנִים. לְמִקְצַת
הַשְּׂשִׁית מִנִּסּוֹן וְעַד רֵאשׁ הַשָּׁנָה, וְלְשְׂבִיעִית
וְלְשְׂמִינִית, שְׁיִזְרְעוּ בְּשְׂמִינִית בְּמִרְחֻשׁוֹן
וְיִקְצְרוּ בְּנִסּוֹן: כֶּב) עַד הַשָּׁנָה הַתְּשִׁיעִית. עַד
חֹג הַסְּכוֹת שְׁלֹתְשִׁיעִית, שְׁהִיא עַת בֹּא
תְּבוֹאֲתָהּ שְׁלֹשְׂמִינִית לְתוֹף הַבַּיִת, שְׁכֹל יְמוֹת
הַקִּיץ הָיוּ בְּשָׂדֵה בְּגִרְנוֹת, וּבַתְּשָׂרִי הוּא עַת

תפסיד רס"ג

בתאמתא. לאנדהא לי. ואנמא
אנתם סכאן ואצ'יאף לי:
(כד) ופי גמיע בלד חוזכם.
אגעלו ולאיה לאלארץ:
(כה) ואדיא תמאתן אכ'יד.
פבאע שיא מן חוזה. פליאת
וליה אללאקרב אליה. ויתולא
ביע אכ'יה: (כו) ואי רג'ל לם
יפון לה ולי. פנאלת ידה.
ואצאב פמקדאר פכאכה:
(כז) פליחסב סני ביעה. וירד

**כִּי-לִי הָאָרֶץ כִּי-גֵרִים
וְתוֹשָׁבִים אַתֶּם עַמִּי:
וְאֶרְעָא. לֹא תוֹדֹבֵן לַחֲלוּטִין. אֲרִי דִילִי
אֶרְעָא. אֲרִי דִירִין וְתוֹתְבִין. אַתּוּן קְדָמִי:
וּבְכָל אֶרֶץ אַחֲזַתְכֶם
גֵּאלָה תִתְּנוּ לְאֶרֶץ: וּבְכָל
אֶרֶץ אַחֲסַנְתְּכוֹן. פּוֹרְקָנָא תִתְּנוּ
לְאֶרְעָא: **ס (דביעי)****

ספרי תימן

שני כשהן מחוברות בסת"י

**כִּי-יִמּוֹךְ
אֶחָיֶךָ וּמָכַר מֵאֲחֻזְתּוֹ וּבָא גֵּאלּוֹ הַקָּרֵב אֵלָיו
וּגְאָל אֶת מִמְכָר אָחִיו: אֲרִי יתמספן אַחוך. ויזבין
מאַחסנתיה. וייתי פריקיה דקריב ליה. ויפרוק. ית זביני אַחוהי:
וְאִישׁ כִּי לֹא יִהְיֶה-לוֹ גֵּאל׃ וְהַשִּׁיגָה יָדוֹ
וּמֵצָא כְּדֵי גֵּאלְתּוֹ: וּגְבַר. אֲרִי. לֹא יְהִי לִיה פְּרִיק. וְתַדְבִּיק
יָדֵיהּ. וְיִשְׁפַח כַּמַּסַּת פּוֹרְקָנִיה: **כז** וְחָשַׁב אֶת-שְׁנֵי מִמְכָרוֹ**

רס"י

שאינה שלף: כז ובכל ארץ אחזתכם.
לרבות בתים ועבד עברי, ודבר זה מפורש
בקדושין בפרק ראשון (דף כ"ט ע"ב). ולפי פשוטו
סמוך לפרשה שלאחריו, שהמוכר אחזתו
רשאי לגאולה לאחר שתי שנים או הוא או
קרובו, ואין הלוקח יכול לעכב: כס כי ימוך
אחיו ומכר. מלמד שאין אדם רשאי
למכור שדהו אלא מחמת דחק עוני:
מאחזתו. ולא בלה, למד דרך ארץ שישיר
שדה לעצמו: וגאל את ממכר אחיו. ואין

הלוקח יכול לעכב: כו ואיש כי לא יהיה לו
גאל. וכי יש לה אדם בישראל שאין לו
גואלים, אלא גואל שיוכל לגאול ממכרו:
כז וחשב את שני ממכרו. כמה שנים היו
עד היובל, כף ופף. ובכמה מכרתיקה לה בכה
וכף. עתיד היית להחזירה ביובל, נמצאת
קונה מספר התבואות כפי חשבון שלכל
שנה, אכלת אותה שלש שנים או ארבע
הוציא את דמיהן מן החשבון וטול את
השאר, וזהו והשיב את העדף. בדמי המקח

תפסיר רס"ג

אלפאציל אלי אלרגל אלדי
 באעה. וירגע אלי חוזה:
 (כה) ואן לם תנאל ידה מקדאר
 מא ירדה עליה. פליבק ביעה.
 פי יד אלמשתרי מנה. אלי
 סנה' אלאטלאק. ויכ'רג פיהא
 וירגע אלי חוזה: (כט) ואי רגל
 באע ביתא מסכנא פי קריה
 להא סור. פליכונ באלכ'יאר.
 אלי אנקצ'א סנה מן יום
 ביעה. פכונ פכאפה חולא:
 (ל) פאן לם יפתכה. אלי אן

וְהָשִׁיב אֶת הָעֵדֹף לְאִישׁ
 אֲשֶׁר מָכַר לוֹ וּשְׁב
 לְאַחֲזָתוֹ: וַיַּחְשִׁיב יָת שְׁנֵי זְבִינוֹהִי.
 וַיִּתֵּיב יָת מוֹתָרָא. לַגֹּבֵר דְּזַבִּין לֵיהּ. וַיְתוּב
 לְאַחְסַנְתִּיהּ: כֹּה וְאִם לֹא-מִצְאָה
 יָדוֹ דִּי הָשִׁיב לוֹ וְהָיָה
 מִמֶּכְרוֹ בְּיַד הַקֹּנֵה אֹתוֹ עַד
 שְׁנַת הַיּוֹבֵל וַיֵּצֵא בְּיַבֵּל
 וּשְׁב לְאַחֲזָתוֹ: וְאִם לֹא אֲשַׁפַּחַת

ידיה. כמסת דיתייב ליה. ויהי זבינוהי. ביד דזבין יתיה. עד שתא
 דיובילא. ויפוק ביובילא. ויתוב לאחסנתיה: ס ❦ רביעיני בספרי תימן ❦

(חמישי) (שלישי כשהן מחוברות) כט **וְאִישׁ כִּי-יִמְכַר בֵּית-**
מוֹשָׁב עִיר חוֹמָה וְהִיתָה גְּאֻלָּתוֹ עַד-תָּם שְׁנַת
מִמֶּכְרוֹ יָמִים תִּהְיֶה גְּאֻלָּתוֹ: וגבר. ארי זבין בית מותב
 קרתא מקפא שור. ויהי פורקניה. עד משלם שתא דזבינוהי. עדן בעדן
 יהי פורקניה: ל **וְאִם לֹא-יִגָּאֵל עַד-מְלֹאת לוֹ**

— רס"י —

לפי שנאמר בשדה שיכול לגאלה משתי
 שנים ואלף כל זמן שירצה ובתוף שתי שנים
 הראשונים אינו יכול לגאלה, הצרף לפרש
 בזה שהוא חלוף, שאם רצה לגאול בשנה
 ראשונה גואלה, ולאחר מכאן אינו גואלה:
 והיתה גאלתו. שלבית: ימים. ימי שנה
 שלמה קרויים ימים, וכן (בנאשיה כד יט) תשב
 הנצרה אתנו ימים:

על האכילה שאכלה, ויתנם ללוקח: לאיש
 אשר מכר לו. המוכר הזה שבא לגאלה:
 כה די השיב לו. מכאן שאינו גואל לחצאין:
 עד שנת היובל. שלא יכנס לתוף אותה
 שנה כלום, שהיובל משמט בתחלתו: כט בית
 מושב עיר חומה. בית בתוף עיר המקפת
 חומה מימות יהושע בן נון: והיתה גאלתו.

תפסיר רס"ג

שָׁנָה תְּמִימָה וְקָם הַבַּיִת
 אֲשֶׁר-בְּעִיר אֲשֶׁר- (כ' לא) לוֹ
 חֲמָה לְעֲמִיתָת לִקְנֶה אֹתוֹ
 לְדֹרֹתָיו לֹא יֵצֵא בִּיבֹל: וְאִם
 לֹא יִתְפָּרֵק, עַד מְשַׁלֵּם לֵיה שְׂתֵּא
 שְׁלֵמָתָא. וְיָקוּם. בֵּיתָא דְּבִקְרָתָא דְּלֵיה
 שׁוּרָא. לְחִלוּטִין. לְדוּבֹן יִתִּיה לְדֹרוּהֵי:
 לֹא יִפּוֹק בִּיבֹלָא: וּבֵיתֵי
 הַחֲצֵרִים אֲשֶׁר אֵין-לָהֶם

כְּמִלַּת לָהּ סְנֵה תֵּאמְרָה. פְּקוּד
 תִּבֵּת אֶלְבִּית אֶלְדֵּי פִי אֶלְקִרְיָה
 אֶלְתֵּי לָהּ סוּר. בְּתֵאמְרָא
 לְלִמְשִׁתְּרֵי וּלְאֶגְיָאֵלָה. לֹא יִכְרַג
 פִּי סְנֵה אֶלְאֶטְלָאק: לֹא וּבִיּוֹת
 אֶלְאֶרְבָּאֵי. אֶלְתֵּי לִיס לָהּ
 סוּר יִחִיט בְּהָא. פְּכֻמְתִּל צִיֵּאע
 אֶלְאֶרְצֵי תַחֲסֵב. אֵן יִכּוֹן לָהּ
 וּלְאֵיה. וְתִכְרַג פִּי סְנֵה
 אֶלְאֶטְלָאק: (ל'ב) וְאֶמָּא קִרְיָ
 אֶלְלִינְוֵאנִין וּבִיּוֹת קִרְיָ תוּזְהֵם.
 פְּלָהֶם אֵן יִפְתְּכֻהָא אֶבְדָּא:

חֲמָה סָבִיב עַל-שְׂדֵה הָאָרֶץ יִחְשַׁב גְּאֻלָּה
 תְּהִיָּה-לוֹ וּבִיבֹל יֵצֵא: וּבֵיתֵי פְּצַחֵיָּא. דְּלִית לְהוֹן שׁוּר מִקְּרָף
 סְחוּר סְחוּר. עַל חֻקְל אַרְעָא יִתְחַשְׁבוּן. פּוּרְקָנָא יְהִי לְהוֹן. וּבִיבֹלָא
 יִפְקוּן: לֵב וְעָרֵי הַלְוִיִּם בְּתֵי עָרֵי אַחֲזֹתָם גְּאֻלַּת
 עוֹלָם תְּהִיָּה לְלוֹיִם: וְקִרְוֵי לִיּוֹאֵי. בְּתֵי קִרְוֵי אַחֲסַנְתְּהוֹן.

— רס"י —

וּבְטִירוּתָם: עַל שְׂדֵה הָאָרֶץ יִחְשַׁב. הִרִי הֵן
 כְּשִׁדוֹת הַנְּגָאֵלִים עַד הַיּוֹבֵל וְיוֹצֵאֵן בִּיבֹל
 לְבַעֲלִים אִם לֹא נִגְאָלוּ: גְּאֻלָּה תְּהִיָּה לוֹ.
 מִיָּד אִם יִרְצֶה. וּבְזֶה יִפֶּה כְּחוֹ מִכְּחַ שְׁדוֹת,
 שֶׁהַשְּׁדוֹת אֵין נִגְאָלוֹת עַד שְׁתֵּי שָׁנִים: וּבִיבֹל
 יֵצֵא. בְּחֻמֵּם: לְזֵעָרֵי הַלְוִיִּם. אַרְבַּעִים
 וּשְׁמֹנֶה עִיר שְׁנֵתְנוּ לָהֶם: גְּאֻלַּת עוֹלָם. גּוֹאֵל
 מִיָּד אֶפְלוּ לִפְנֵי שְׁתֵּי שָׁנִים, אִם מְכָרוּ שְׂדֵה
 מִשְׁדוֹתֵיהֶם הַנְּתוּנוֹת לָהֶם בְּאֶלְפִים אַמָּה
 סְבִיבוֹת הָעָרִים, אִו אִם מְכָרוּ בֵּית
 בְּעִיר חוּמָה, גּוֹאֵלִין לְעוֹלָם, וְאֵינוּ חָלוּט לְסוּף
 שְׂדֵה:

לְוָקָם הַבַּיִת וְגַי לְעֲמִיתָת. יֵצֵא מִכְּחוֹ
 שְׁלִמְכֹר וְעוֹמֵד בְּכְחוֹ שְׁלִקוּנָה: אֲשֶׁר לֹא
 חֲמָה. לוֹ קִרְיָנָן, אֶמְרוּ רְבוּתֵינוּ וְזָכְרוּנָם
 לְבִרְכָה אֶף עַל פִּי שְׁאֵין לוֹ עִבְשִׁי, הוֹאִיל
 וְהִיָּתָה לוֹ קוֹדֵם לְכֹן. וְעִיר נִקְבָּה הִיא וְהַצָּרֶף
 לְכַתוּב לָהּ, אֶלָּא מִתּוֹף שְׁצָרִיף לְכַתוּב לֹא
 בְּפָנִים, תִּקְנוּ לוֹ בְּמִסְרָת, זֶה נוֹפֵל עַל זֶה: לֹא
 יֵצֵא בִּיבֹל. אֶמֶר רַב סְפָרָא אִם פִּגַּע בּוֹ יוֹבֵל
 בְּתוֹף שְׁנֵתוֹ לֹא יֵצֵא: לֹא וּבֵיתֵי הַחֲצֵרִים.
 כְּתִרְגוּמוֹ פְּצַחִין, עִירוֹת פְּתוּחוֹת מֵאֵין חוּמָה.
 וְיֵשׁ הַרְבֵּה בְּסִפְרֵי הַשְּׁעָ (יִכּוּשׁ יג כח) הָעָרִים
 וְחֲצֵרֵיהֶם, (בְּרֵאשִׁית כב טז) בְּחֲצֵרֵיהֶם

תפסיר רס"ג

לג) ומן ישתרי דיאלך מנהם. פליכ'רג כל בית מביוע. וקרי' חוז לאייהם כאן פי סנה' אלאטלאק. לאן ביותהם וקראהם. הי חוזקם פי מא בין בני אסראיל: לד) ואמא צי'אע פנא קראהם לא תבאע בתה. לאנהא חוז אלדהר להם: לה) ואדיא תמאהן אכיד. פמאלת ידה מעך. פאשדדה. באן יפון לך סאכנא וצי'פא.

פורקן עלם יהי לליאי: **לג ואשר יגאל מן הלויים ויצא ממכר בית ועיר אחותו ביבל כי בתי ערי הלויים הוא אחותם בתוך בני ישראל:** ודיפרוק מן ליאי. ויפקון זביני ביתא. וקרוי אחסנתיה ביובילא. ארי בתי קרוי ליאי. אנין אחסנתהון.

בגו בני ישראל: **לד ושדה מגרש עריהם לא ימכר כי אחות עולם הוא להם:** וחקל. רוח קרויהון לא יודבן. ארי אחסנת עלם הוא להון: **ס חמישי בספרי תימן** לה וכי ימוך אחיד ומטה ידו עמד והחזקת בו גר

— רס"י —

ואינו נחלט לסוף שנה כבית שלישראל: כי בתי ערי הלויים הוא אחותם. לא היה להם נחלת שדות וכרמים אלא ערים לשבת ומגרשיהם. לפיכך הם להם במקום שדות, ויש להם גאולה בשדות, כדי שלא תפקע נחלתם מהם: **לי ושדה מגרש עריהם לא ימכר.** מכר גזבר, שאם הקדיש בן לוי את שדהו ולא גאולה ומכרה גזבר, אינה יוצאה לכהנים ביובל, כמו שנאמר בישראל (ויקי כז) ואם מכר את השדה לאיש אחר לא יגאל עוד, אבל בן לוי גואל לעולם: **לז והחזקת בו.** אל תניחהו שירד ויפול ויהיה קשה

לג ואשר יגאל מן הלויים. ואם יקנה בית או עיר מהם: ויצא ביבל. אותו ממכר שלבית או שלעיר וישוב ללוי שמכרו, ולא יהיה חלוט בשאר בתי ערי חומה של ישראל. וגאולה זו לשון מכירה. דבר אחר לפי שנאמר (פסוק לז), גאלת עולם תהיה ללויים, יכול לא דבר הכתוב אלא בלוקח ישראל שקנה בית בערי הלויים, אבל לוי שקנה מלוי יהיה חלוט, תלמוד לומר ואשר יגאל מן הלויים, אף [לוי] הגואל מיד לוי גואל גאלת עולם: ויצא ממכר בית. הרי זו מצוה אחרת, ואם לא גאולה יוצאה ביובל,

וזלק הדקדוק: **לח כי אחות עולם הוא להם.** תיבת עולם בטפחא לא בתביר ברוב התיגאן המדוקדקים:

תפסיר רס"ג

וְתוֹשֵׁב וְחֵי עִמָּךְ: וְאֵרִי יִתְמַסְכֵּן
אֲחוּךְ. וְתַמוּט יְדִיָּה עִמָּךְ. וְתַתְקִיף בִּיָּה.
יְדוּר וְיִתְוַתֵּב. וְיִיחִי עִמָּךְ: לֹא אֵל-
תִּקַּח מֵאֲתוֹ נִשְׁךְ וְתִרְבִּית
וְיִרְאֵת מֵאֱלֹהֶיךָ וְחֵי
אֲחִיךָ עִמָּךְ: לֹא תִסֵּב מִנִּיָּה
חִיבוּלִיָּה וְרַבִּיתָא. וְתִדְחַל מֵאֱלֹהֶיךָ.
וְיִיחִי אֲחוּךְ עִמָּךְ: לֹא אֶת-כֶּסֶףךָ לֹא בְנִשְׁךְ
וּבְמִרְבִּית לֹא-תִתֵּן אֶכְלֶךָ: יֵת כֶּסֶףךָ. לֹא תִתֵּן לִיָּה
בְּחִיבוּלִיָּה. וּבְרַבִּיתָא לֹא תִתֵּן מִיְכָלְךָ: לֹא אֲנִי יְהוָה
אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר-הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם
לְתֵת לָכֶם אֶת-אֶרֶץ כְּנָעַן לְהִיּוֹת לָכֶם
לְאֱלֹהִים: אֲנִי. יְיָ אֱלֹהֵיכֶם. דֹּאֲפִיקִית יִתְכוֹן מֵאֶרְעָא דְמִצְרַיִם.
לְמַתָּן לְכוֹן יֵת אֶרְעָא דְכְנַעַן. לְמַהוּי לְכוֹן לְאֱלֹהִים: ס

— כ"ט"י —

לומר ויראת מאלהיך. או התולדה מעותיו
 בנכרי כדי להלוותם לישראל ברבית, הרי
 זה דבר המסור ללב של אדם ומוחשבתו,
 לפי הצרף לומר ויראת מאלהיך: לא אשר
 הוצאתי וגי. והבנתני בין בכור לשאינו
 בכור, אף אני יודע ונפרע מן המלוה מעות
 לישראל ברבית ואומר שלנכרי הם. דבר
 אחר אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים על
 מנת שתקבלו עליכם מצותי אפלו הן כבודות
 עליכם: לתת לכם את ארץ כנען. בשכר
 שתקבלו מצותי: להיות לכם לאלהים. שכל

להקימו, אלא חזקה משעת מוטת היד. למה
 זה דומה, למשאווי שעל החמור, עודהו על
 החמור אחד תופס בו ומעמידו, נפל לארץ,
 חמשה אין מעמידין אותו: גר ותושב. אף
 אם הוא גר או תושב, ואיזהו תושב, כל
 שקבל עליו שלא לעבוד עבודה זרה, ואוכל
 נבלות: לו נשך ותרבית. חד שוינהו רבנן,
 ולעבוד עליו בשני לאיון: ויראת מאלהיך.
 לפי שדעתו שלאדם נמשכת אחר הרבית
 וקשה לפרוש המנו ומורה לעצמו הטר
 בשביל מעותיו שהיו בטלות אצלו, הצרף

תפסיר רס"ג

לט) ואד"א תמאקו אכ"ד מעד. פבאע נפסה לך. לא תסתכדמה כדמה אלעביד: ט) בל פאגיר או ציף זכון מעד. ואלו סנה אלאלאלאק זכדמד: מא) תים זכרג מן ענדד. הו זבניה מעה. זירגע אלו עשירתה. ואלו חוז אביה: מב) לאנהם עבידי אלדו אכרגתהם מן בלד מצר. פלא זבאעו זיע אלעביד: מג) ולא תסתולו עליה באקמא. זכף רבד:

לפי טעמי' בספרי תימן לוי' שלישי כשהן מחוברות בסת"י

(שישי) (רביעי כשהן מחוברות) לט זכי

ימוך אחיך עמך ונמכר לך לא תעבד בו עבדת

עבד: וארי יתמספן אחוך. עמך ויזיבן לך. לא תפלה ביה פולחן עבדין:

ב פשכיר כתושב יהיה עמך עד-שנת היבל יעבד עמך:

פאגירא פתותבא יהי עמך עד

שתא דיובילא יפלה עמך: מא ויצא מעמך הוא ובניו

עמו ושב אל-משפחתו ואל-אחות אבתיו

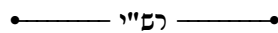
ישוב: זיפוק מעמך. הוא ובנוהי עמיה. ויתוב לזרעיתיה. ולאחסנת

אבהתוהי יתוב: מב כי-עבדי הם אשר-הוצאתי

אתם מארץ מצרים לא ימכרו ממכרת עבד:

ארי עבדי אנון. דאפקית יתהון מארעא דמצרים. לא יזדבנון זבון

עבדין: מג לא-תרדה בו בפרך ויראת מאלהיך:

עמו. אמר רבי שמעון אם הוא נמכר בניו מי מכרו, אלא מכאן שרבו חייב במזונות בניו: ואל אחות אבתיו. אל פבוד אבותיו, ואין לזלזלו בכה: אחות. חוקת: מ כ פי עבדי הם. שטרי קודם: לא ימכרו ממכרת עבד. בהקרה פאן יש עבד למכור, ולא יעמידנו על אבן הלכה: מ לא תרדה בו בפרך. מלאכה שלא לצורך, כדי לענותו. אל תאמר

הדר בארץ ישראל אני לו לאלהים, וכל היוצא ממנה פעובד עבודה זרה: לט עבדת עבד. עבודה שלגנאי, שיהא נכר בה פעבד, שלא יוליד פליו אחריו לבית המרדן ולא יגעול לו מנעליו: מ פשכיר כתושב. עבדות קרקע ומלאכת אמנות פשאר שכירים התנהג בו: עד שנת היבל. אם פגע בו יובל לפני שש שנים, היובל מוציאנו: מ הוא ובניו

תפסיר רס"ג

לא תפּלח ביה בקשיו. ותדחל מאַלְהָד:
מִדְּוַעֲבַדְךָ וְאִמְתָּךְ אֲשֶׁר
יְהִיוּ-לְךָ מֵאֵת הַגּוֹיִם אֲשֶׁר
סְבִיבֹתֶיכֶם מֵהֶם תִּקְנוּ
עֶבֶד וְאִמָּה: וְעֶבֶדְךָ וְאִמְתָּךְ דִּיהוּן
 לְךָ. מִן עַמֵּמִיָּא. דְּבִסְחָרְנִיכּוֹן. מִנְהוּן
 תִּקְנוּן עֶבְדִּין וְאִמָּהוּן: **מִדְּוַעֲבַדְךָ**
וְאִמְתָּךְ הַגָּרִים עִמָּכֶם
מֵהֶם תִּקְנוּ וּמִמִּשְׁפַּחְתָּם אֲשֶׁר עִמָּכֶם אֲשֶׁר
הוֹלִידוּ בְּאֶרְצְכֶם וְהָיוּ לָכֶם לְאַחֲזָה: וְאִי. מִבְּנֵי
 תּוֹתְבֵיָא עֵרְלֵיָא. דְּדִירִין עִמָּכּוֹן מִנְהוּן תִּקְנוּן. וּמִזְרַעִיתְהוּן דְּעִמָּכּוֹן.
 דְּאֵתִילְדוּ בְּאֶרְעֵכּוֹן. וִיהוּן לְכּוֹן לְאַחֲסָנָא: **מִדְּוַעֲבַדְךָ**
אֲתֶם לְבָנֵיכֶם אַחֲרֵיכֶם לְרִשֶׁת אַחֲזָה לְעֵלָם
בְּהֶם תַּעֲבֹדוּ וּבְאַחֲיֵיכֶם בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל אִישׁ

מד) ועבדך ואמתך אלדי יכוננו
 לך. פמן אלאתם אלדין
 הואליכם. מנהם תקתנון עביד
 ואמא: מה) ואיצא מן בני
 אלספאן. אלמקימין מעכם
 תשתרון מנהם. ומן עשירתהם
 אלמולודין פי בלדכם. פיכוננו
 לכם חווא: מו) תודתונהם
 לבניכם מן בעדכם פמיראת'
 אלחוו. ותסתכ'דמונהם אבדא.
 ואמא אכזתכם בני אסראיל

— רס"ג —

כל נשמה: מכ וגם מבני התושבים. שבאו
 מסביבותיכם לשא נשים בארצכם וילדו
 להם, הבן הולך אחר האב, ואינו בכלל לא
 תחיה, אלא אתה מתר לקנותו בעבד: מהם
 תקנו. אותם תקנו: מו והתנחלתם אתם
 לבניכם. החזיקו בהם לנחלה לצורך בניכם
 אחריכם. ולא יתכן לפרש הנחילים לבניכם,
 שאם פן היה לו לכתוב והנחלתם אותם
 לבניכם. והתנחלתם, כמו והתחזקתם: איש
 באחיו. להביא נשיא בעמיו ומלך במשרתיו
 שלא לרדות בפניו:

לו החם לי את הכוס הזה, והוא אינו צריך.
 עדור תחת הגפן עד שאבא. שמא תאמר אין
 מכיר בדבר אם לצורך אם לאו, ואומר אני
 לו שהוא לצורך, הרי הדבר הזה מסור ללב,
 לך נאמר ויראתי: מד ועבדך ואמתך אשר
 יהיו לך. אם תאמר אם פן במה אשתמש.
 בעבדי איני מושל, באמות איני נוחל, שהרי
 הזהרתני (דברים כ טז) לא תחיה כל נשמה,
 אלא מי ישמשני: מאת הגוים. הם יהיו לך
 לעבדים: אשר סביבתיכם. ולא שבתוך
 גבול ארצכם, שהרי בהם אמרתי לא תחיה

תפסיר רס"ג

פְּכַל וְאֶחָד לֹא יִסְתּוּלֵי עָלָי
אֲכִיָּה בְּאֶקְמָא: (מו) וְאֵן נֹאֲלַת
יַד גְּרִיב אֹו סֹאכְן מְעַד.
וְתִמְאֶהֶן אֲכִיָּד מְעַה. פְּבֹאֵע
נְפִסָּה לְגְרִיב אֹו סֹאכְן מְעַד. אֹו
לְאַצֵּל עֲשִׂירָה אֲלֶגְרִיב:
(מח) פְּבַעַד מֹא אֲנִבֹאֵע יְכּוֹן לֹה
פְּכֹאֲד. וְאֶחָד מִן אֲכִוְתָה
יִפְתַּכָּה: (מט) אֹו עֲמָה אֹו אֲבֹן
עֲמָה יִפְתַּכָּה. אֹו מִן נְסִיב
דִּיאֲתָה. מִן עֲשִׂירָתָה יִפְתַּכָּה. אֹו
נֹאֲלַת יִדָּה פְּפָד נְפִסָּה:
(נ) פְּלִיחֶאסֵב מִשְׁתַּרְיָה. פֶּם מִן

בְּאַחֲיוּ לֹא תִרְדֶּה בּוֹ

בְּפָרְדִּי: וְתַחֲסִנּוּן יִתְהוֹן. לְבִנְיֹוֹן

בְּתִרְכִיבֹוֹן לִירוּתַת אַחֲסָנָא. לְעֵלֶם בְּהוֹן
תְּפִלְחוּן. וּבְאַחֲיוּן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל גְּבַר

בְּאַחֲוֵיָּהּ לֹא תִפְלַח בֵּיהּ בְּקִשְׁיוֹ: ס

Ⓢ טַבְּרִיעֵי תִימֵן Ⓢ רַבִּיעֵי כְּשֶׁהוּן מַחֻבְרֹות בַּסֵּת"י

(שביעי) מִזְּ וְכִי תִשִּׁיג יַד גֵּר

וְתוֹשָׁב עֵמָד וּמָד אָחִיָּד

עֵמוֹ וְנִמְכָּר לְגֵר תוֹשָׁב

עֵמָד אֹו לְעֶקֶר מִשְׁפַּחַת גֵּר: וְאֵרִי תִדְבִיק. יַד עֵרֵל

וְתוֹתֵב דְּעֵמָד. וְיִתְמַסְפֵּן אֶחָד עֲמִיָּה. וְיִזְדַּבֵּן. לְעֵרֵל תוֹתֵב דְּעֵמָד. אֹו

לְאַרְמֵאֵי מִזְרַעִית גֵּיזְרָא: מִזְּ אַחֲרֵי נִמְכָּר גְּאֵלָה

תִּהְיֶה-לוֹ אֶחָד מֵאַחֲיוֹ וְגֵאֲלָנוּ: בְּתַר דְּאִזְדַּבֵּן. פּוֹרְקָנָא

יְהִי לִיָּהּ חַד מֵאַחֲוֵיָּהּ יִפְרַקְנִיָּה: מִטְּ אֹו-דָדוֹ אֹו בֶן-דָדוֹ

וְגֵאֲלָנוּ אֹו-מִשְׁאֵר בְּשָׂרוֹ מִמִּשְׁפַּחַתוֹ וְגֵאֲלָנוּ

אֹו-הַשִּׁיגָה יָדוֹ וְנִגְאָל: אֹו אַחֲבֹוהִי. אֹו בַר אַחֲבֹוהִי

יִפְרַקְנִיָּה. אֹו מִקְרִיב בְּשָׂרִיָּה. מִזְרַעִיתִיָּה יִפְרַקְנִיָּה. אֹו דִתְדַבִּיק יָדִיָּה

וְיִתְפָּרִיק: וְחִשָּׁב עִם-קִנְיָהּ מִשְׁנַת הַמְּכָרוֹ לּוֹ

— רס"י —

שְׁלֵמֵד מִמְעֵשִׂיו: מִשְׁפַּחַת גֵּר. זֶהוּ הַגּוֹי.
כְּשֶׁהוּא אֹוּמַר לְעֶקֶר זֶה הַנִּמְכָּר לְעַבְדָּה וְרָה
עֲצָמָה לְהִיּוֹת לָהּ שְׁמִשׁ. וְלֹא לְאַלְהוּת. אֲלֵא
לְחֻטּוֹב עֲצִים וְלִשְׂאוֹב מַיִם: מִסְּ גְּאֵלָה
תִּהְיֶה לּוֹ. מִיָּד, אֵל תִּנְיַחְהוּ שְׁיִטְמַע:

מִזְּ גֵר וְתוֹשָׁב. גֵּר זֶהוּא תוֹשָׁב, כְּתִרְגוּמוֹ
עֵרֵל תוֹתֵב, וְסוֹפוֹ מוֹכִיחַ וְנִמְכָּר לְגֵר תוֹשָׁב:
וְכִי תִשִּׁיג יַד גֵּר וְתוֹשָׁב עֵמָד. מִי גֵרִם לּוֹ
שְׁיַעֲשִׂיר, דְּבוֹקוֹ עֵמָד: וּמָד אָחִיָּד עֵמוֹ.
מִי גֵרִם לּוֹ שְׁיִמּוּד, דְּבוֹקוֹ עֵמוֹ, עַל יָדֵי

תפסיד רס"ג

עַד שְׁנַת הַיָּבֵל וְהָיָה
 כֶּסֶף מִמְכָּרוֹ בְּמִסְפַּר שָׁנִים
 כִּימֵי שְׁכִיר יִהְיֶה עִמּוֹ:
 ויחשיב עם זבניה. משתא דאזדבן ליה.
 עד שתא דיובילא. ויהי כסף זבניה
 במנין שניא. כיומי אגרא יהי עמיה:
 אם-עוד רבות בשנים
 לפיהן ישוב גאלתו מכסף
 מקנתו: אם עוד סגיות בשניא.
 לפומהון יתיב פורקניה. מכסף זבניה:

סנה אנבאע לה. אלי סנה
 אלאטלאק. פסקט תמן ביעה
 עלי אחצא אלסנין. וליכון מעה
 פיהא כאימם אלאגיר:
 נא) פאן בקי מן אלסנין כתיר.
 פעלי קדרהא ירד פכאכה.
 מנסובא מן תמן שראה:
 נב) ואן בקי מן אלסנין קליל.
 אלי סנה אלאטלאק
 פליחאסבה. ועלי קדרהא
 ירד פכאכה: נג) ובאלגמלה
 כאגיר סנה בסנה יכון
 מעה. לא יסתולי
 עליה באקמא בחצרתד:

וְאִם-מֵעַט נִשְׂאָר בַּשָּׁנִים עַד-שְׁנַת הַיָּבֵל
 וַחֲשַׁב-לוֹ כְּפִי שָׁנָיו יִשֵּׁב אֶת-גְּאֻלָּתוֹ:
 וְאִם זָעִיר. אֲשֶׁתָּאָר בַּשָּׁנִיא. עַד שְׁתָּא דְיוֹבִילָא וַיִּחְשִׁיב לִיה. כְּפּוֹם
 שְׁנוֹהֵי יְתִיב ית פורקניה:
 כְּשִׁכִּיר שָׁנָה בְּשָׁנָה
 יִהְיֶה עִמּוֹ לֹא-יִרְדְּנוּ בְּפִרְךָ לְעֵינֶיךָ: כְּאֲגִיר שָׁנָא.
 בַּשָּׁנָא יְהִי עִמִּיהָ. לֹא יִפְלַח בֵּיהּ בְּקִשּׁוֹ לְעֵינֶךָ:

— כש"י —

הגוי עבודת שנה במנה, ואם שהה זה אצלו
 חמש שנים ובא לגאל, ינכה לו חמשה מנים
 ויתן לו העבד חמש עשרה מנים, וזהו והיה
 כסף ממכרו במספר שנים, כימי שכיר
 יהיה עמו. חשבון המגיע לכל שנה ושנה
 יחשב כאלו נשכר עמו כל שנה במנה וינכה
 לו: אם עוד רבות בשנים. עד היובל:
 לפיהן. הכל כמו שפרשת: לא ירדנו
 בפרך לעיניך. כלומר ואתה רואה:

נ עד שנת היובל. שהרי כל עצמו לא
 קנאו אלא לעבדו עד היובל, שהרי ביובל
 יצא כמו שנאמר למטה (פסוק נז) ויצא
 בשנת היובל. ובגוי שתחת ידך הכתוב
 מדבר ואף על פי כן לא תבא עליו בעקיפין.
 מפני חלול השם, אלא בשבא לגאל ידקדק
 בחשבון לפי המגיע בכל שנה ושנה ינכה לו
 הגוי מן דמיו, אם היו עשרים שנה משנמכר
 עד היובל וקנאו בעשרים מנה, נמצא שקנה

תפסיר רס"ג

נד) ואן לם יפתך בהדיא אלאמור. פליכ'רג פי סנה' אל' אטלאק. הו ובניה מעה: נה) לאן בני אסראיל עביד לי. אד' הם עבידי. אלד'י אכ'רגתהם מן בלד מצר. אנא אללה רבכם אעבדוני: כו א) לא תצנעו לכם אות'אנא. ומנחותה ונצבה לא תקימו לכם. וחגר מזכ'רפא. לא תצנעו פי בלאדכם. לתסגדו לה. אנא אללה רבכם אלו'אחד:

וְאִם-לֹא יִגָּאֵל בְּאֵלֶּהָ וַיֵּצֵא בְּשַׁנַּת הַיָּבֵל הוּא וּבְנָיו עִמּוֹ: וְאִם לֹא יִתְפָּרֵיק בְּאֵלִין. וַיְפּוֹק בְּשַׁתָּא דִּיּוֹבִילָא. הוּא וּבְנוֹהֵי עִמּוּהָ: מַפְטִיר בְּהַ כִּי-לִי בְנֵי-יִשְׂרָאֵל עֲבָדִים עֲבָדֵי הֵם אֲשֶׁר-הוּצֵאתִי אוֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם:

ארי דילי בני ישראל עבדין. עבדי אנון. דאפיקית יתהון מארעא דמצרים. אנא יי אלהכון: כו * לא-תעשו לכם אלילים ופסל ומצבה לא-תקימו לכם ואבן משפית לא תתנו בארצכם להשתחות עליה כי אני יהוה אלהיכם: לא תעבדון לכון טעון. וצילם וקמא לא

כ"ט

קמד קמון ונחשד על השביעית סופו למפור משלטליו, לכך סמך לה וכי תמפרו ממכר (ויקי ככ יז). מזה פתיב ביה או קנה מיד עמיתך (שס). דבר הנקנה מיד ליד. לא חזר בו, סוף מוכר אחרתו. לא חזר בו, סוף מוכר את ביתו. לא חזר בו, סוף לזה ברבית. כל אלו האחרונות קשות מן הראשונות. לא חזר בו, סוף מוכר את עצמו. לא חזר בו, לא דיו לישראל אלא אפלו לגוי: ואבן משפית. לשון כסוי, כמו (שמוס לג כג) ושפתי כפי שמכסין הקרקע ברצפת אבנים: להשתחות עליה. אפלו לשמים, לפי שהשתחוואה בפשוט ידים ורגלים היא, ואסרה תורה

כי ואם לא יגאל באלה. באלה הוא נגאל, ואינו נגאל בשש: הוא ובניו עמו. הנכרי חייב במזונות בניו בישראל: יכ פי לי בני ישראל עבדים. שטרי קודם: אני ה' אלהיכם. כל המשעבדן מלמטה פאלו משעבדן מלמעלה:

כו 6 לא תעשו לכם אלילים. כנגד זה הנמכר לגוי, שלא יאמר הואיל ורבי מגלה עריות אף אני כמותו, הואיל ורבי עובד עבודה זרה אף אני כמותו, הואיל ורבי מחלל שבת אף אני כמותו, לכך נאמרו מקראות הללו. ואף הפרשיות הללו נאמרו על הסדר, בתחלה הזהיר על השביעית, ואם

תפסיד רס"ג
 (ב) סבותי פאחפצ'והא. ומקדסי
 פהאבוה. אנא אללה אגאזיכם
 כירא:
 תְּקִימוֹן לְכוּן. וְאַבֵּן סְגָדָא. לָא תִתְנֹן
 בְּאַרְעֵכוּן. לְמַסְגָּד עֲלֵה. אָרִי:
 אָנָּא יְיָ אֱלֹהֵכוּן: בְּ אֶת־שַׁבְּתֵי
 תִּשְׁמְרוּ וּמִקְדְּשֵׁי תִירָאוּ אָנֹכִי יְהוָה: ית יומי שְׂבִיָּא
 דִּילִי תִשְׁרוּן. וּלְבֵית מִקְדְּשֵׁי תִהוֹן דְּחֵלִין. אָנָּא יְיָ: פ פ פ

נז פיסוקים סימן לאחזוזה

— רס"י —

לעשות בן חוץ מן המקדש: ב אני ה'. נאמן לשלם שכר:

חסלת פרשת זכר

ברכה ראשונה שקודם ההפטרות

בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם. אֲשֶׁר בָּחַר, בְּנִבְיָאִים טוֹבִים. וְרָצָה
 בְּדַבְרֵיהֶם, הַנְּאֻמִּים בְּאֵמֶת. בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה. הַבּוֹחֵר בַּתּוֹרָה,
 בְּמִשְׁחַ עֲבָדוֹ, וּבִישְׂרָאֵל עַמּוֹ. וּבְנִבְיָאֵי, הָאֵמֶת וְהַצְּדִק: (אמ)

הפטרות דבהר סיני

בירמיה סימן ט"ז

יְהוָה עֲזֵי וּמַעֲזֵי וּמְנוּסֵי בְיוֹם עֲרָה אֱלִיד גּוֹיִם יִבְאוּ
 מֵאַפְסֵי־אָרֶץ וַיֹּאמְרוּ אֶדְ-שֶׁקֶר נִחְלוּ אַבּוֹתֵינוּ
 הַבֵּל וְאִין־בָּם מוֹעִיל: יְיָ. תִקְפִי וְרַחֲצֵנִי. וּמְשִׁיבֵי, בְּעֵדֵן עָקָא.
 לְשִׁימַע גְּבוּרַתְךָ. עִמְמִין יִיתוֹן, מְסִיפֵי אַרְעָא. וַיִּמְרוּן. בְּרַם לְשֶׁקֶרָא,
 פְּלַחוּ אֲבֹהֵתְנָא. לְלִמָּא, וְלִית בְּהוֹן הַנְּאָה: בְּ הַיַּעֲשֶׂה־לוֹ אָדָם
 אֱלֹהִים וְהָמָּה לֹא אֱלֹהִים: הָאִפְשָׁר דִּיעֲבִיד לִיה אַנְשָׂא, דְּחֵלִין.
 וְאַנּוּן טְעוּן, דְּלִית בְּהוֹן צְרוּךְ: גְּ לָכֵן הִנְנִי מוֹדִיעֶם בַּפֶּעַם הַזֹּאת
 אֲוִדִיעֶם אֶת־יָדֵי וְאֶת־גְּבוּרַתִּי וַיִּדְעוּ כִּי־שָׂמִי יְהוָה:

בְּכִין, הָא אָנָּא מְחַוֵּי לְהוֹן. בְּזִמְנָא הָדָא. אֲחֻינּוּן יִתְּ פְּרַעְנוּתִי, וְיִתְּ מַחַת
 גְּבוּרְתִּי. וַיִּדְעוּן, אַרְי שְׁמִי יי: ׀ חֲטָאת יְהוּדָה כְּתוּבָה בְּעֵט
 בְּרֹזֶל בְּצַפְרֵן שְׁמִיר חֲרוּשָׁה עַל-לוּחַ לִפְס וּלְקַרְנֹת
 מִזְבְּחֹתֵיכֶם: חוּבֵי בֵּית יְהוּדָה. כְּתִיבִין. בְּעֵט דְּבִרְזֶל, בְּטַפֵּר שְׁמִיר.
 חֲרִיתִין, עַל לֹחַ לְבַהוֹן. וּלְקַרְנֵת, אִיגוּרִיכוֹן: ׀ כְּזֹכֵר בְּנֵיהֶם
 מִזְבְּחֹתֶם וְאֲשֵׁרֵיהֶם עַל-עֵץ רַעֲנָן עַל גְּבְעוֹת הַגְּבֵהוֹת:
 כְּאֲדָכְרָא בְּנֵיהוֹן, אִיגוּרֵיהוֹן. וְאֲשֵׁרֵיהוֹן, תַּחֲוֹת כָּל אֵילָן עַבּוּף, עַל, רְמָתָא
 מְנַטְלָתָא: ׀ הָרְרִי בִשְׂדֵה חֵילֶךָ כָּל-אוֹצְרוֹתֶיךָ לְבֹז אֲתוֹן
 בְּמַתִּיךָ בְּחֲטָאת כָּל-גְּבוּלֶיךָ: עַל דְּפִלְחָתוֹן עַל טוּרֵיָא, בְּחַקְלָא.
 נְכִסִּיכוֹן כָּל בֵּית גְּנֻזִיכוֹן, לְבָזָא אֲמַסֵּר. בְּחוּבֵין דְּהוּיִתוֹן פְּלַחִין לְטַעוֹתָא,
 בְּכָל תַּחֲוּמֵיכוֹן: ׀ וְשִׁמְטָתָהּ וּבְךָ מִנְחַלְתֶּךָ אֲשֶׁר נָתַתִּי לָךְ
 וְהַעֲבַדְתִּיךָ אֶת-אֵיכֶיךָ בְּאַרְצֵךְ אֲשֶׁר לֹא-יִדְעָתָּ כִּי-אֵשׁ
 קָדַחְתֶּם בְּאַפִּי עַד-עוֹלָם תִּוְקַד: וְאִיתִי סְנָאָה עַל אֲרַעְכוֹן, וְתֵהִי
 צְדִיָּא בְּשִׁמְטָתָא. וּבְכִין אֲעֵבִיד פְּרַעְנוּת דִּינִי עַד דְּאֶגְלִי יִתְכוֹן
 מֵאֲחַסְנֵתְכוֹן, דִּיהֵבִית לְכוֹן. וְתַשְׁתַּעֲבְדוּן, לְבַעֲלֵי דְבְּבִיכוֹן. בְּאַרְעָא, דְּלֹא
 יִדְעָתוֹן. אַרְי קְדוּם תַּקִּיף בְּאִישָׁא. נֶפֶק מִן קַדְמֵי בְּרַגְוֵי, עַד עֲלָמָא יְחוּל:
 ׀ כֹּה | אָמַר יְהוָה אֱרֹר הַגִּבֹּר אֲשֶׁר יִבְטַח בְּאָדָם וְשֵׁם
 בְּשֵׁר זִרְעוֹ וּמִן-יְהוָה יִסּוּר לְבוֹ: כְּדִנְוֵי, אָמַר יי. לִיט גְּבִרָא,
 דִּיתְרַחֲמִין בְּאֲנָשָׁא. וַיִּשׁוּי בְּסַרְא, רַחֲצִינְיָהּ. וּמִן מִימְרָא דִּינִי, יַעֲדֵי לְבִיָּה:
 ׀ וְהִיָּה כְּעַרְעַר בְּעַרְבָּה וְלֹא יִרְאֶה כִּי-יָבוֹא טוֹב וְשָׁכֵן
 חֲרָרִים בְּמִדְבַּר אֲרָץ מְלַחָה וְלֹא תִשָּׁב: וַיְהִי, כְּעַפּוּבֵיתָא
 בְּמִישְׁרָא. וְלֹא יִחְזִי, אַרְי יִיתֵי טוֹבָא. וַיִּשְׁרִי דְלֹא וְלֹד, בְּמִדְבַּרָא.

זולק הדקדוק: ׀ בחטאת כל-גבוליד. הכי גרסינן, ול"ג 'וכל' בבי"ת בכל ספרי תימן, היפך הדפוסים:

בְּאַרְעֵי סְדוּם, דְּלֹא אֶתְיַתְּבַת: ^ד בְּרוּךְ הַגִּבּוֹר אֲשֶׁר יִבְטַח בִּיהוָה
וְהָיָה יְהוָה מִבְּטַחוֹ: בְּרִיךְ גְּבוּרָא. דִּיתְרַחֲמִין, בְּמִימְרָא דִּינָא וְיְהִי
מִימְרָא דִּינָא, רַחֲצִינִיה: ^{יא} וְהָיָה כְּעֵץ | שְׁתּוּל עַל-מַיִם
וְעַל-יּוֹבֵל יִשְׁלַח שָׁרְשָׁיו וְלֹא (כ' ירא) יֵרָאֶה כִּי-יָבֵא חֹם
וְהָיָה עָלָיו רַעַנָּן וּבִשְׁנַת בַּעֲרַת לֹא יִדָּאָג וְלֹא יִמְיֵשׁ
מַעֲשׂוֹת פְּרִי: וְיְהִי כְּאֵילָן, דְּשִׁתִּיל עַל מַבּוּעַ דְּמִיָּן. וְעַל נַגְדִין, יִשְׁלַח
שָׁרְשׁוֹהִי. וְלֹא יַחֲזִי, אֲרִי יֵיתִי חוּמָא. וְיִהוֹן טְרַפּוּהִי, עַבּוּף. וּבִשְׁנַת בַּעֲרַתָּא,
לֹא יִתַּר. וְלֹא יִפְסֹק, מִלְּמַעְבַּד פִּירִין: ^{יב} עֵקֶב הַלֵּב מִכָּל וְאֲנִשׁ
הוּא מִי יִדְעֵנוּ: נְכִיל לְבָא. מְכּוּלָּא, וְתַקִּיף הוּא. מִן, יִדְעִינִיה: ^{יג} אֲנִי
יְהוָה חֲקַר לֵב בַּחֲן כְּלִיּוֹת וְלִתְּת לְאִישׁ (כ' כדרכו) כְּדַרְכּוֹ
כְּפָרִי מִעֲלָיו: אֲנִי יי. חֲקַר לְבָא, בַּחֲר כּוּלִיתָא. וּלְמַתָּן לְאֲנִשׁ,
כְּאַוְרַחְתִּיהָ. כְּפִירִי, עוֹבְדוּהִי: ^{יד} קָרָא דָּגַר וְלֹא יֵלֵד עֲשֵׂה עֲשׂוֹר
וְלֹא בְּמִשְׁפַּט בַּחֲצִי (כ' ימו) יָמָיו יַעֲזֹבֵנוּ וּבְאַחֲרֵיתוֹ יְהִיָּה
נָבֵל: הָא כְּקוֹרָאָה דְּמַכְנִישׁ בִּיעִין, דְּלֹא דִילִיה. וּמִשְׁחִין אֲפֻרוּחִין,
דְּבַתְרוּהִי לֹא יְהַכּוּן. כִּן כָּל גְּבוּר רִשְׁיַע דְּקִנֵּי נַכְסִין, בְּלֹא בְּדִינָא. בְּפִלְגוֹת
יוֹמוֹהִי, שְׂבִיק לְהוֹן. וּבְסוּפִיהָ, מִתְקַרֵּי רִשְׁיַעָּא: ^{טו} כִּסָּא כְבוֹד מְרוֹם
מִרְאֲשׁוֹן מְקוֹם מְקַדְשָׁנוּ: פְּרַעְנוּתָא, תַּתְעַבִּיד מְנִיָּה. מִן קְדָם
דְּשַׁכְּנִיתִיה עַל פְּרָסִי יְקָרָא בְּשֵׁמֵי מְרוּמָא, עֵיל מִן אֹלָא. מְקַבִּיל, אֶתְר
בֵּית מְקַדְשָׁנָא: ^{טז} מְקוֹה יִשְׂרָאֵל יְהוָה כָּל-עֲזֹבֵיךְ יִבְשׁוּ

זולק הוֹקְדוּק: מְבַטְחוֹ. הַטִּי"ת בפתח ממשקל מפעל. וכתב בעל לחם חמודות בדרך פ"ח
ע"ב וז"ל, ויש מזה המשקל בדגש בקבוץ ובכינוי, מן משמן, אכלחו משמנים (עזרא-נחמיה
ח-י) במשמניו רזון. ומן משגב, משגבי ומנוסי (שמואל-ב' כב-ג') ומן מבטח, מבטחי
מנעורי (תהלים עא-ה') והיה ה' מבטחו (כאן) ולהורות שהיתה החי"ת ראויה להדגש, הטי"ת
פתוחה, עכ"ל. פי' כפי הכלל שאותיות אחה"ע לא ידגשו:

כ' יסורי) וְסוּרֵי בְּאֶרֶץ יִכְתְּבוּ כִּי עֲזָבוּ מְקוֹר מַיִם-חַיִּים
 אֶת-יְהוָה: סבור ישראל, יי. כל דשבקו פלחנך, יבהתון. ורשיעיא
 דעברו על מימרך בגיהנם, אנון עתידין למפל. ארי שבקו פלחנך, יי.
 דבדיליה את מייתי עליהון יקרא, כמבוע דמין. דלא פסקין, מוהי:
 רפאני יהוה וארפא הושיעני ואושעה כִּי תהלתִי
 אַתָּה: אַסִּינִי יי, וְאַתְּסִי. פְּרוֹקְנִי, וְאַתְּפְּרִיק. אַרִי תִשְׁבַּחְתִּי, אַתָּה:

(גאָלנו יהוה צבאות שמו קדוש ישראל):

(פרקנא. יי צבאות, שמיא, קדישא, דישראל):

על דא יתפרד וישתבחה שמה רבא קדישא. די לעילא, חיא וקימא. מברך הוא לעלם,
 ולעלמי עלמיא:

גדד למנחת שבת
ושני וחמישי

אם בחקתי

תפסיד רס"ג

חמישי כשהן מחוברות בספרי תימן

ג) אלא אן סרתם פי רסומי.
 וּחֲפִצְתֶם וְצִיאִיא. וְעַמְלַתֶם
 בְּהֵא: ד) נזלת אגיאאתכם פי
 אוקאתהא. ואכרגת אלארין
 אדאהא. ושגר אלצחרא

אם בחקתי תלכו ואת-
 מצותי תשמרו ועשיתם
 אתם: אם בקימי תהכון. וית פקודי

תשרון. ותעבדון יתהון: ונתתי גשמיכם בעתם
 ונתנה הארץ יכולה ועץ השדה יתן פריו: ואתין
 מטריכון בעדנהון. ותתין ארעא עללתה. ואילן חקלא יתין אביה:

— רס"י —

לשמור ולקיים, כמו שנאמר (דברים ה 6)
 ולמדתם אתם ושמרתם לעשותם: ד בעתם.
 בשעה שאין דרך בני אדם לצאת, כגון
 בלילי שבתות ובלילי רביעיות: ועץ השדה.
 הן אילני סרק, ועתידין לעשות פרות:

ג אם בחקתי תלכו. יכול זה קיום המצות.
 כשהוא אומר ואת מצותי תשמרו, הרי קיום
 המצות אמור, הא מה אני מקיים אם בחקתי
 תלכו, שתהיו עמלים בתורה: ואת מצותי
 תשמרו. הווי עמלים בתורה על מנת